

رویش بخش کشاورزی و
متابع طبیعی

چهل و یک سال تلاش

عنوان و نام پدیدآور: رویش بخش کشاورزی و منابع طبیعی در چهل و یک سال تلاش/ گردآوری و تدوین مجتبی پالوج-
اودیرگان؛ همکاران علی هلالی... او دیرگان؛ ابرای وزارت جهاد کشاورزی، موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی.

مشخصات نشر: تهران: موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری: ۱۸۸ ص: مصور (رنگی)، جدول، نمودار (رنگی).

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۹۴-۰۲۲-۱ وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: در چاپ نخست کتاب آقای سیدحسن کاظمی نخستین نویسنده کتاب بوده است.

یادداشت: گردآوری و تدوین مجتبی پالوج، جهانبخش امامی، سیدمسعود حسینی، رمضانعلی ذبیحی افروزی.

یادداشت: همکاران علی هلالی، فرزین علی ملایری، فردین حقانی، حسین اسماعیل نیا، اسماعیل نصرافهانی...

یادداشت: چاپ قبلی: موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی، مدیریت خدمات پژوهشی، ۱۳۹۷.

موضوع: کشاورزی-ایران-آمار
Agriculture--Iran--Statistics

موضوع: کشاورزی و دولت-ایران-تاریخ-قرن ۱۴
Agriculture and state--Iran--History -- 20th century

موضوع: کشاورزی - ایران - جنبه‌های اقتصادی
Agriculture -- Economic aspects -- Iran

موضوع: ایران-تاریخ-جمهوری اسلامی، ۱۳۵۸-
Iran--History--Islamic Republic, 1979

موضوع: ایران - اوضاع اقتصادی - ۱۳۵۷-
Iran -- Economic conditions -- 1978

شناسه افزوده: پالوج، مجتبی، ۱۳۴۶ -
شناسه افزوده: موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

شناسه افزوده: موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی

شناسه افزوده: Agricultural Planning and Economic Research Institute

رده بندی کنگره: ۲/۲۰۶۵ HD
وضعیت نویسی: ۳۳۸/۱۰۹۵۵۰۲۱ شماره کتابشناسی ملی: ۷۵۷۰۲۳۰ وضعیت رکورد: فیپا

مشخصات:

عنوان: رویش بخش کشاورزی و منابع طبیعی در چهل و یک سال تلاش

تدوین: مجتبی پالوج، جهانبخش امامی، سید مسعود حسینی، رمضانعلی ذبیحی افروزی

همکاران: علی هلالی، فرزین علی ملایری، فردین حقانی، حسین اسماعیل نیا، اسماعیل نصر اصفهانی، زهرا صفاری، اکرم عباسی،

مرتضی شیخعلی، ماندانا طوسی، کوهسار خالدی، صادق حبیبی

ویراستار: منیره روحی

کارشناس انتشار: فرزانه علایی

طراح جلد: رمضانعلی ذبیحی افروزی

ناشر: موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

چاپ اول: ۱۴۰۰ - شمارگان: ۵۰۰ - لیتوگرافی و چاپ: اسرار علم

قیمت: ۲۲۰۰۰۰ تومان

نشانی: بلوار کریمخان زند، انتهای خیابان شهید عضدی (آبان) جنوبی، خیابان رودسر، پلاک ۵

تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۸۹۶۶۶۰

نظرات مطرح شده در این اثر لزوماً بیانگر دیدگاه وزارت جهاد کشاورزی و این موسسه نمی‌باشد.

با کمال سپاس، این موسسه پذیرای کلیه نظرات، پیشنهادات و انتقادات ارزشمند خوانندگان این اثر می‌باشد.

http://www.agri-peri.ac.ir E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir

ISBN: 978-600-494-022-1

بسمه تعالی

مشاهده تحولات ساختاری چهل و یک سالی که پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی در کشور ایجاد شده است به لحاظ پیچیدگی با مسایل و چالش‌های جاری، از درون به شفافیت رویت آنها از بیرون نیست که این امر مستلزم رویکردی واقع گرایانه در شناسایی مولفه‌های تحول بدون پیش داوری است.

از جمله بخش‌های اقتصادی که طی چهل و یک سال به برکت پیروزی انقلاب اسلامی و تلاش کشاورزان، روستائیان، عشایر و حمایت و هدایت دولت‌ها با تحولی شگرف و تحسین برانگیز مواجه بوده است، بخش کشاورزی و منابع طبیعی و تغییرات ساختاری به وجود آمده در امور زیربنایی روستاها و جامعه عشایری می‌باشد. جامعه روستایی و عشایری که جوامعی مولد، پویا و دارای فرهنگ غنی می‌باشند نقش مهمی در مسیر توسعه ملی ایفا نمودند.

هر چند انتظار امام راحل^(ع) و توصیه‌های مقام معظم رهبری از دستیابی به قله‌های موفقیت در تامین امنیت غذایی، رفع فقر و محرومیت از یک جامعه روستایی، با آنچه امروز به آن دست یافته‌ایم فاصله دارد. لیکن در مقام قضاوت منصفانه، رخدادها و تحولات ایجاد شده در عرصه‌های فوق را می‌توان تحولی مناسب در نظر گرفت.

آنچه در کتاب حاضر به آن پرداخته می‌شود از این تصویر کلی‌تر از شاخص‌های کلان، شاخص‌های تولید و خدمات پشتیبانی بخش کشاورزی و منابع طبیعی و توسعه و عمران روستایی و عشایری در دو مقطع ۱۳۵۶ و ۱۳۹۸ می‌باشد.

با توجه به اینکه بخش کشاورزی سهم بی بدیلی در اقتصاد و فضای کسب و کار در کشور را دارد، امید است داده‌ها و اطلاعات کتاب حاضر، بذر امید به آینده‌ای زیبا و پرطراوت را در نگرش خوانندگان محترم نمایان سازد.

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی
وزارت جهاد کشاورزی
بهمن ۱۳۹۹

صفحه	عنوان
۷	مقدمه
۱۳	شاخص‌های کلان
۲۳	شاخص‌های سرانه تولید کشاورزی
۴۵	شاخص‌های کلان تولید در زیربخش‌های کشاورزی
۵۷	شاخص‌های عملکرد محصولات اساسی کشاورزی
۹۳	شاخص‌های عملکرد کلان منابع طبیعی و آبخیزداری
۱۰۱	نهادهای توسعه‌ای و پشتیبانی
۱۰۷	شاخص‌های عملکرد امور زیر بنایی
۱۱۵	شاخص‌های عملکرد تعاونی‌های روستایی
۱۲۱	شاخص‌های عملکرد توسعه خدمات دامپزشکی
۱۲۹	شاخص‌های عملکرد حفظ نباتات و مبارزه با آفات و بیماری‌ها
۱۳۷	شاخص‌های عملکرد بیمه کشاورزی
۱۴۷	شاخص‌های عملکرد توسعه، نوسازی و مکانیزاسیون بخش کشاورزی
۱۵۵	شاخص‌های عملکرد صنایع تبدیلی و غذایی کشور
۱۶۵	شاخص‌های عملکرد توسعه و عمران روستاها
۱۷۳	شاخص‌های عملکرد توسعه جامعه عشایری کشور

بسمه تعالی

ریشه‌های ساختاری اقتصاد ایران با بخش کشاورزی و منابع طبیعی، پیوندی ناگسستنی دارد. در فرآیند تحولات یکصد سال اخیر و با وجود ورود درآمدهای نفتی و تلاش برای ایجاد جایگاه ساختاری بخش صنعت و توسعه خدمات در اقتصاد کشور، هیچگاه از اهمیت این بخش کاسته نشده است. نقش بخش کشاورزی و منابع طبیعی در اقتصاد ایران در مقاطع خاص تاریخ اقتصاد ایران به وضوح قابل مشاهده و ملاحظه است. در دوره تحریم نفت در جریان ملی شدن صنعت نفت و در بسیاری از سال‌های بعد از پیروزی انقلاب اسلامی که اقتصاد ایران تحریم و مجبور به ادامه حیات با حداقل درآمدهای کلان نفتی شد، بخش‌های کشاورزی و منابع طبیعی با کارکردهای ویژه نقش آفرینی کردند. نقش و اهمیت این بخش در تداوم حیات اقتصادی مولد، پویا و تولید محور برای سیاست‌گذاران و برنامه ریزان کاملاً شفاف و آشکار است هر چند در مواردی ممکن است بی‌مهری‌هایی نیز شده باشد. دستاوردهای توسعه بخش کشاورزی علاوه بر افزایش تولید و افزایش صادرات به عنوان یکی از مهم‌ترین آثار رشد سازمان یافته بخش کشاورزی در عرصه اقتصاد ملی، نشانگر ظرفیت‌های بالقوه این بخش نیز می‌باشد.

بسیاری از کارشناسان بر این باور هستند که توسعه بخش کشاورزی علاوه بر اینکه در رشد اقتصاد تولید محور نقش بسزایی ایفا می‌نماید در آمایش بهینه فعالیت و جمعیت در سرزمین، حفظ اشتغال پایدار و توسعه روستاها از یک سو و در کاهش فقر و محرومیت از ضعیف‌ترین اقشار جامعه و توزیع عادلانه تر درآمد، از سوی دیگر، نقش آفرین می‌باشد همچنین در پیشرفت توأمان اجتماعی - اقتصادی کشور، در راستای تحقق اهداف قانون اساسی ایفای نقش می‌نماید.

تحلیل شرایط اقتصادی - اجتماعی و سیاسی کشور به ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی نشان می‌دهد که سفارش‌های مکرر حضرت امام (ره) در توجه به خودکفایی در محصولات اساسی بخش کشاورزی و ابلاغ رهبر معظم انقلاب اسلامی به مناسبت‌های مختلف به ویژه در سیاست‌های کلی برنامه‌های پنج‌ساله توسعه و سیاست‌های کلی کشاورزی و اقتصاد مقاومتی، توصیه‌ای راهبردی و با امنیت ملی کشور پیوند خورده است و امنیت غذایی یکی از ارکان پایه‌های اساسی در امنیت ملی محسوب شده است.

دستاوردهای کلان و راهبردهای این بخش در چهل و یک سال اخیر به شرح زیر می‌باشد:

۱- با وجود تمامی کاستی‌های گذشته و بروز خشک‌سالی‌های بعضاً مداوم، کل تولیدات بخش کشاورزی از ۲۶ میلیون تن در ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی به حدود ۱۲۴ میلیون تن در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است که این امر نمایانگر اهتمام انقلاب اسلامی و همراهی حاکمیت و مردم و به نوعی دولت - ملت به موضوع امنیت غذایی می‌باشد.

۲- سهم بخش کشاورزی در تولید ناخالص داخلی، به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰ با رشد قابل ملاحظه‌ای افزایش یافته و ارزش تولیدات فعلی این بخش به بیش از ۱۰۰ میلیارد دلار برآورد می‌شود.

۳- با وجود تأثیرپذیری شدید بخش کشاورزی و منابع طبیعی از پدیده‌های طبیعی و خارج از اراده انسان مانند؛ سیل، سرما و گرمای زیاد، خشک‌سالی‌ها، آفات و بیماری‌ها و غیره، بررسی روند متوسط رشد سالیانه ارزش افزوده بخش کشاورزی نشان می‌دهد که علیرغم افت وخیزهای شدید در شاخص‌های کلان اقتصاد کشور، به‌طور متوسط بخش کشاورزی رشدی دایمی را در این مدت تجربه کرده است.

